

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2016. gada 3. oktobrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneši Kaspars Balodis un Ineta Ziemele,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 218/2016), ko iesniedzis Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punktu, ciktāl tas līdz 2013. gada 11. novembrim neparedzēja izdienas stāžā ieskaitīt dienestu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs (turpmāk – apstrīdētā norma), par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109. pantam un spēkā neesošu no 2011. gada 5. septembra.

2. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkts noteic, ka izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita laiku, kas nodienēts Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz tiesas iesniegtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. un 19.¹ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja prasījums izvērtēt likuma normas atbilstību Satversmei ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir tiesai, izskatot administratīvo lietu. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu pieteikums iesniedzams, ja tiesa, izskatot administratīvo lietu, uzskata, ka tiesību norma, ko ir piemērojusi iestāde vai kas tiesas procesā būtu jāpiemēro konkrētajā lietā, neatbilst Satversmei.

Pieteikuma iesniedzējs, izskatot tā tiesvedībā esošo administratīvo lietu [..], ar (*datums*) lēmumu ir apturējis tiesvedību tajā un nolēmis iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu, jo konkrētajā lietā tiesai jāpiemēro apstrīdētā norma.

Tādējādi saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punktu un 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu.

6. Satversmes tiesa 2013. gada 8. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2013-01-01 (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2013-01-01) un atzina, ka

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punkts, ciktāl tas neparedz izdienas stāžā ieskaitīt dienestu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs, neatbilst Satversmes 91. un 109. pantam.

Spriedums lietā Nr. 2013-01-01 stājās spēkā 2013. gada 11. novembrī (*sk., Latvijas Vēstnesis, 2013. gada 11. novembris, Nr. 220*). Šajā datumā savu spēku zaudēja arī lietā Nr. 2013-01-01 apstrīdētais tiesiskais regulējums.

7. Atzīstot kādu tiesību normu (aktu) par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normu (aktu) prasībām, Satversmes tiesai atbilstoši Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktam ir jānosaka brīdis, ar kuru apstrīdētais regulējums zaudē savu spēku. Savukārt šā likuma 32. panta trešā daļa paredz, ka tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Šajās normās likumdevējs ir ietvēris vispārēju prezumpciju par apstrīdētās normas spēka zaudēšanas brīdi, proti, tā ir Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas diena. Satversmes tiesai ir tiesības atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu arī no cita, piemēram, personas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, tomēr tad Satversmes tiesai savs viedoklis ir jāpamato (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 34. punktu un 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 21. punktu*).

Pieteikumā lietā Nr. 2013-01-01 nebija norādīts uz apstākļiem, kādēļ apstrīdēta norma būtu atzīstama par spēkā neesošu no kāda brīža pagātnē. Ja pieteikuma iesniedzēja lietā Nr. 2013-01-01 būtu konstatējusi, ka vēršanās Satversmes tiesā uzskatāma par vienīgo līdzekli pieteicējas pamattiesību aizsardzībai, tad tiesai pieteikumā bija jāietver arī pamatojums tam, vai pastāv nepieciešamība apstrīdēto normu atzīt par spēkā neesošu no kāda konkrēta brīža pagātnē.

Turklāt spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 Satversmes tiesa arī *ex officio* nekonstatēja, ka pastāvētu nepieciešamība atkāpties no vispārējās prezumpcijas

par apstrīdētās normas spēka zaudēšanas brīdi – sprieduma publicēšana – un noteikt kādu citu brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudētu savu spēku.

Tādējādi atbilstoši vispārējai Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktā un 32. panta trešajā daļā ietvertajai prezumpcijai spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 apstrīdētā norma ir spēkā neesoša no sprieduma pasludināšanas dienas.

8. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 nav atspoguļoti apsvērumi, kas liecinātu, ka Satversmes tiesa ir vērtējusi jautājumu par tā brīža noteikšanu, ar kuru apstrīdētā tiesību norma zaudētu spēku. Turklāt Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2013-01-01 neesot atzinusi par nepieļaujamu noteikt, ka apstrīdētā norma attiecībā uz pieteicēju uzskatāma par spēku zaudējušu jau no 2011. gada 5. septembra.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģijai ir jāizvērtē, vai izskatāmais pieteikums, kurā lūgts atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no 2011. gada 5. septembra, nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu savos līdzšinējos nolēmumos Satversmes tiesa ir interpretējusi un piemērojusi gadījumos, kad Satversmei tiesai ticis lūgts izvērtēt tādas tiesību normas satversmību, kuras atbilstība Satversmei jau bijusi izvērtēta kādā iepriekš pieņemtā spriedumā. Lemjot par to, vai konkrētais jautājums ir “izspriests prasījums”, vērā ņemama gan attiecīgā sprieduma nolēmumu daļa, gan arī spriedumā izdarītie secinājumi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-13-0106 10. punktu un 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10. punktu*).

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 10. punktu Satversmes tiesas spriedumā norādāms tiesas nolēmums par to, vai apstrīdētā tiesību norma (akts) atbilst vai neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Ja apstrīdēto normu Satversmes tiesa atzīt par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, tad atbilstoši minētā likuma 32. panta trešajai daļai tā uzskatāma par

spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja tiesa nav noteikusi citādi.

Brīdis, ar kuru apstrīdētā tiesību norma (akts) zaudē savu spēku, ir viens no neatņemamiem Satversmes tiesas sprieduma nolēmuma elementiem. Minētais brīdis aptver gan tādas situācijas, kad Satversmes tiesa tiesību normu atzīst par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas, gan arī tādas situācijas, kad tiesību norma tiek atzīta par spēkā neesošu no kāda brīža pagātnē, vai nākotnē. Tādējādi izspriests prasījums Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē attiecas ne vien uz Satversmes tiesas secinājumiem par izvērtējamās tiesību normas satversmību, bet arī uz jebkuru brīdi, ar kuru apstrīdētā tiesību norma ir tikusi atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Līdz ar to pieteikums ir iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

9. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka konkrētajā gadījumā pieteicējas aizskartās tiesības neesot iespējams aizsargāt citādā veidā, kā vien vēršoties ar pieteikumu Satversmes tiesā. Proti, konkrētajā administratīvajā lietā pastāvot nepieciešamība noteikt, ka apstrīdētā norma zaudē savu spēku no 2011. gada 5. septembra, jo līdz tās spēka zaudēšanas brīdim – 2013. gada 11. novembrim – nebija tiesiska pamata pieteicējas izdienas stāžā ieskaitīt viņas uzkrāto stāžu Latvijas PSR Iekšlietu sistēmas iestādēs.

Satversmes tiesas kolēģija norāda, ka tiesību normas piemērošana nošķirama no Satversmes tiesas sprieduma piemērošanas. Satversmes tiesas spriedums, kurā apstrīdētā norma atzīta par spēkā neesošu, uzskatāms par tiesību avotu tiesību normas interpretācijai un piemērošanai. Ja apstrīdētā norma atzīta par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka normām un tādējādi par spēkā neesošu, tad šāda tiesību norma saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta otro daļu ir piemērojama atbilstoši Satversmes tiesas nolēmumā sniegtajai interpretācijai.

Taisnīga rezultāta sasniegšanas interesēs tiesību normas piemērotājam ir pienākums tiesību normu interpretēt atbilstoši augstāka juridiska spēka tiesību normām. Satversmei atbilstoša tiesību normu piemērošana ietver piemērojamās

tiesību normas atrašanu un atbilstošu iztulkošanas metožu izmantošanu, intertemporālās un hierarhiskās piemērojamības izvērtēšanu, judikatūras un tiesību doktrīnas izmantošanu, kā arī tiesību tālākveidošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 17. punktu*).

Turklāt tiesību normu piemērošanas neatņemama sastāvdaļa ir arī tiesisko seku konkretizēšana. Proti, tiesību piemērotājam, izmantojot tiesību normas interpretācijas metodes, jāapsver tiesiskās sekas un jāizvēlas tās, kuras sakrīt ar tiesību normas mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 8. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-115-01 9.1. punktu*). Jebkuras lietas izskatīšanā svarīgs ir tās rezultāts – taisnīgs spriedums, kas ir neatņemams taisnīgas tiesas elements (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 15.2. punktu*).

Tādējādi tiesību piemērotāja kompetencē ir arī jautājums par tādas tiesību normas piemērošanu laikā, kuru Satversmes tiesa ir atzinusi par neatbilstošu Satversmei.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 218/2016), kuru iesniedzis Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 4. kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš